

ՔԼԵՆԱԿԱՆ, ԼՂԳԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏԱԿԱՆ

CO-CL. 36 SEPT

1869 AUGUST 17 MONDAY

pp. 34

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԴՈԼԻՍ 47 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Q. Q. Q. Q. Q. Q. Q.

[illegible]

Բնական է որ՝ ամեն նոր գործ թե-
րութուններ կունենայ անմահ լեւա-
նական է որ՝ նոր գործ մը լնատորոտ
նոր՝ հայոյն հնութունը ակներև է կը ցոյցնէ,
և հիմին նախահաշիւը չարժէ ուրեմն և
հարկաւ հիներաւ յարձակմանցը Էնթա-
կալ կրկալ:

Մէք աստեղն մը Մանգրամէի մէջ 107-
ուածները կը գրէինք, և ամսական կառ-
նէինք :

Այս ամստկանին թէ քանտկութիւնը և թէ վճարման ձևը մեզ չըղձացնելով, և տեսնելով որ՝ Մանգրամէ մեզ դուհայնելու նիւթական անկարողութեան մէջ չը դառնուի, ուղեցինք մեք մեր բաղդը մեր ճակտին քրտինքովը ուղղակի պատւասել և որոշեցինք մեր անուան յատուկ թերթ մ'ունենալ մեր փափաքը նշնափ չըծած կեցինք Փանասեան էֆէնտիէն որ նոյն իսկ Բ. Դռան ախ մտախն տուած աղերաստիրնիս ինքը իր ձեռքովը՝ չաբագրեց և գրեց։

Առաջին անգամ երբ Ռ. Գուռը գա-
ցինք, ըստէ ՚ի բայ մեզի ըսին թէ՛ դուք
հասարակապէ տախան եք եղեր, դուք սո-
սիալիսթ եք եղեր, դուք Ռ. Գուռը ծա-
ռայող հայ պաշտօնատարները իբրեւ օ-
տար տէրութեան ծառայող մարմիններ
կնդունէք եւ կը քարոզէք եղեր քեզ ուս-
տի ձեզ յատուկ արտօնագիր չըլլնար
արուիլ : Մեք մտոր դէմ բնութիւն
խնդրեցինք, բնեցեք, ըսինք, մեր յօդ-
ուածները, եւ եթէ կան տէրութեան շա-
հույ դէմ քարոզած ակդատներ, մեր
ոչ միայն մեր արտօնագիր պահապու քա-
ղաքական կրօնունքէն կը զրկուինք, ալ
եւ կուղենք որ, ըստ պատժական օրինա-
գրքի մեր պատիժը տնօրէնուի : ամիս-
ներով գացինք եկանք, բնեցին, եւ բան
մը չը գտան : Եւստի սկսաւ խնդրազիր-
նիս դիւանէ դիւան պտըտել : Բայց ինչ
արագութեամբ, այդ չենք ուղեր բռն
որովհետեւ ուր որ գացինք ամեն բան նոր
գծաւարութեան մը հանդիպած գտանք
եւ Եւստի մարտնչանքն շտեղծեւ չէ :

Ինչ և իցէ սեպտ. 4 նշանաւոր օրէն երկու օր վերջը, սեպտ. 6, կրցինք մեր առաջին թերթը հանել, և ինչպէս մեր արգել հակառակօրդնեւն ալ կը խոտովանին, մեր թերթը մեր յոյսն կը բերապատիլը ընդունելովին դատու, և դեռ այսօր մի և նոյն վիճակին մէջ կը

Հարունակենք մեծապէս շնորհակալ ըլ-
լալով մեր ընթերցողաց :

Ս. Ի. Բ. Ուրիշներու վրան հասցնելը
նպատակ չունենիք. և չունինք բնաւ, բայց
կրնայ լլլալ որ, գործին բնթացքը ու
քիչներուն քիչ կամ շատ վնաս. հասուցած
ըլլայ, ասորդինչ կրնանք Եկեղ կրնայինք
ընել. բայց և այնպէս մնանաւորապէս
Մանգումէի համար խօսելով, մեք չը
ծածկեցինք այն ճշմարտութիւնը թէ՛
Մանգումէ ըսելը Ագապեան վարժարան
ըսել է. թէ՛ Մանգումէի վնասը Ագապե-
ան վարժարանի կը պատկանի. հետեւ
պէս մեք անուղղապէս իմացուցինք մեր
ընթերցողաց թէ՛ Մանգումէի վրայ միայն
իր նիւթական արժեքովը նայելը, Աղգին
ապագային վնասողար է, մինչև իսկ նա
մահիկ մը վրայ մեր ու անոր մէջ ծագած
վեճաբանութիւնը չերկարելունուշ տե-
ղը կապեցինք, որ չըլլայ թէ՛ ոչինչ բա-
նէ մը համաձայնութիւննիս աւրուի, ու
կիրքը այն ատոմանի հասնի որ իրարու
շահը աւանդու. կարողութիւննիս կորսուի:

Բաղրէի այնպէս բերաւ որ անտեղի
սխալ մը զՄանգումէ մէկ ամիս դուրսը
ման դատաւարտեց, ու անոր յաջորդեց
Արարատ, իսկ Սարաւաթի հետ չունե-
ցանք այն յարաբերութիւնը որ ունեինք
Մանգումէի հետ, և Արարատի հետ գը-
րեթէ իր առաջին թիւէն սկսեալ հսկա-
ռակ գիրք մ'ունեցանք, Յակիմդ չըսուիր
հապա Յակենդոսկը լրացըսաւ, պատաս-
խանեցինք, մէկ քանի անտորադիր նա-
մակներով Օտեսան էֆէնտին անիրաւ տե-
ղը անուանարկել ուզեց, Տէմարտութիւն
յարսնեցինք Գեր. Խորէն սրբազանի անձ-
նակտն ներկայացումը, Ազդային պաշ-
տօնական թերութիւնը ծածկող մեծա-
դործութեան մը տեղ դրաւ, սխալն ուղղե-
ցինք, հեռադրական ինդիրը մատը պը-
լել ուզեց, քակեցինք, վերջապէս ինչ
որ արդարութեան գէժ տեսանք, դիմադ-
րեցինք:

Արարատ որ ամեն ծր կենլէ՝ և որո
խմբադիրը Այլատեան Մատթէոս էֆէն
տի՝ Ազգին ծանօթ է թէ՝ Ծիածանի խմ
բադիրներէն աւելի հմուտ , խոհուն , հե
ռուն գիտօղ և կարգացած յօդուածնե
րուն ոգին հասկցող մէկն է՝ այսչափ ընդ
գիմախօսութեանց մէջ մեր ոկգրունքը
փոխած ըլլալուն վրայ բան մը չբառ
բայց երբ Ծիածանի մէջ մեղ դէմ յինա
դատութիւն մը կը տեսնէ , անմիջապէս
պիտ յօդուածը կօրինակէ իր թերթին
մէջ՝ քաղելով միայն այն մասերը որ՝ մեր

Օրադրին վառահամբաւութեան կը ծա-
ռայեն, իսկ դուրս կը ձգէ այն մասերը
որ՝ այդ վառահամբաւութեանց իրաւացի
կամ անիրաւ, զօրաւոր կամ տկար փառ-
տերն են և որոց ընթերցումէն կախում
ունի այն վառահամբաւութեանց ընդուն-
ուիլը կամ մերժումիւ, ինչպէս նաև պէտք
է այն ամբողջ շնորհատութեան դէմը
դրուի մեր ալ այն անկողմեան և ձախա-
կողմեան վերնադրով, յօդուածը, որպէս
զի ընթերցողը որ դատաւոր է, իր վճիռը
տայ:

Բայց Արարատ այսպէս չընէր, մեր
այն յօդուածին սղուոյն վրայ իր կողմէն
աղէկ կամ դէշ բան մը չըսէր, մեր Թեւ-
թին ընթացքին վրայ բան մը չըսէր
Օրաժամնի յօդուածէն դուրս ձգ ուած
խատերուն արժանիքին վրայ բան մը չը-
սէր, նաև այն օրինակած մասը իրաւացի
մաս մ'է թէ չէ, դարձեալ բան մը չըսէր,
այլ միայն ~~իւր-իւր~~ ~~իւր-իւր~~ ~~իւր-իւր~~ կաւետէ ու
~~իւր-իւր~~ աւետելու առեւնը համր կը ձեւա-
նայ:

Հող է, թող այդպէս ընէ, այսինքն
իր շահը յառաջագիմութեան մէջ իրեն
տընելու, ուրիշը խաբէական ձեւերով
եւ ձգելուն մէջ թող իրոտէ և եթէ
կը յուսայ թէ կը յաջողի: Թող շարունա-
կէ իր այս ընթացքը, Ազգը մեղալ գի-
տէ զինքն ալ, մեղ ալ կը դատէ զինքն ալ:

Բայց որովհետև Օրթոդոքսներն
կամ մասերուն ոգույն ինքը համակարծիք
չեղած հարկաւ չէր օրինակէր. ըստի իրեն
հետ խօսինք մեր սկզբունք փոխելու ամ
բաստանութեան վրայ :

Գուք, ըսե՛կ կուզէ մեզ Արարատ այն
յօդուածն օրինակելովք, սկզբունքնիդ
փոխած էք — ապայոյց — որովհետեւ
Օտեան էֆէնտին կը պաշտօնանէ քեւ Գեոր.
Խորէն սրբազանը չէր գովաբաներ այն
չափ որչափ որ Արարատ կը գովաբանէ —
մեք պահ մը կընդունինք մեր հակառա-
կորդին ըսածը թէնութեան ապայմանին
տակ:

Ինչպէս Օտեան էֆէնտի անձ մ'է,
նոյնպէս Գեր, Խորէն որդապան, նոյնպէս
Փանոսեան և Այլատեան էֆէնտիներն
և նոյնպէս մեք մէկ մէկ անձեր ենք:

Եթէ անձի մը պաշտպան կենալը սկզբունք մ'է և վերջէն այն անձին դէմ ելնելը՝ սկզբունքի փոխոխութիւն, ուրիշն անդադարձաբար դէմն՝ ելած մէկ անձըդ՝ վերջէն պաշտպանն լին ալ սկզբունքի փոխոխութիւն պէտք է ըլլայ. (ա-

սոնց երկուքն ալ սխալ է մեզ համար որովհետեւ սկզբունքը անձի վրայ չըկա-
յանար բնաւ, բայց մեր հակառակորդ-
ներուն համար ճշմարտութիւն մըն է դու-
ցէ) :

Արդ այս տեսութեամբ մեր մեր
սկզբունքը փոխած չենք, որովհետեւ մեր
ասկից առաջ Օտեան էֆէնտիի դէմ չե-
ինք, որ վերջէն պաշտպանելով սկզբունք-
նիս փոխած ըլլանք :

Բայց դուք Այվատեան էֆէնտի,
մոռցա՞ք այն օրերը որ՝ Մայր եկեղեց-
ւոյ օրթայ խահվէն Փանոսեանի դէմ հի-
ւանդանոցի խնդրոյն էն տար պտենը հը-
րապարակաւ քարոզութիւն կընէիք : մոռ-
ցա՞ք այն ատենը երբ Փանոսեան էֆէն-
տի քօլէրայէն վախճող թաղական և Ազգ-
պաշտօնեաներուն դէմ գրեց, դուք Մայր
եկեղեցւոյ Թաղ : Խորհրդոյ անդամ ըլ-
լալնուդ համար ժամանակ հանգիսին մէջ
Փանոսեանի դէմ յօդուած հրատարակե-
ցիք և ազգային պաշտօնեաները պաշտ-
պանեցիք :

Մոռցա՞ք այն ատենը որ՝ իրարու
դէմ հակառակութիւննիդ մինչև այն առ-
տիճանի հասած էր որ՝ իրարու բարեւ ան-
գամ տալ չէիք ուղէր :

Մոռցա՞ք Ծին Աւարայրոյ ատեն
ձեր առ մեզ ուղղած այն գրութիւնները
որ՝ Փանոսեանի միւր ու միւրէթ ըսե-
լով գրած յօդուածներուն դէմ խտուի-
կը քննադատէիք զանազան անվայել ա-
ծականներ տալով անոր որ՝ Փանոսեան
պարտաւորեցաւ այն յօդուածոյ շարու-
նակութիւնը ընդհատել ըսելով թէ՝ « էֆ-
բեարըմըզա դարչը օլան պահսը դապու-
լիտէլիմ էմիս, շախսըմըզա հագարէթլէ
տօլու օլան պահսը դապու-լ վէ նէշը ի-
տէմէ յիզ » :

Արդ միթէ դուք ազատ էք Ձեր ու-
զած անձը գովելու և պարտաւորու, պաշտ-
պանելու և հալածելու, իսկ մեր ազատ
չենք մեր չը պարտաւորու գովելու և
մեր չը հալածածը պաշտպանելու (չը-
մոռնանք ըսել թէ մեր դեռ գոված չենք
և ոչ ալ պաշտպանած զՕտեան էֆէնտի)
և դուք ձեր այդ ընթացքովը տակաւին
ձեր սկզբունքին անփոփոխ տէրը եղած
կլլաք, և մեր մեր այս ընթացքովը ըս-
կըզբունք փոխած կըլլանք — Ի՞նչ, ինչ
կուզէք, այն ամեն թերթ որ՝ Հայկական
տառ կը պարունակէ և ազգային յօդ-
ուածներ կը գրէ, ձեր հետևորդն ըլլայ
ձեր պաշտպանածը պաշտպանէ ձեր դո-
վածը գովէ, և եթէ չեղի այս կոյր ըն-
թացքէն հա՛ սկզբունքը փոխեց ըսեք
և վատահամբաւութեան պատգամ տաք :

Վերջապէս Արարատ, ինչ պէտք է
տօլամպաճը խօսիլ : Ծիածանէն պակաս
յօդուած օրինակեր անոր փաստերը դուրս
ձգել և միայն ձեր բանին եկածն առնել
հրամմեցէք՝ դրիչը ձեռք առէք՝ ցու-
ցէք մեր նախ քարոզած և վերջէն փո-
խած սկզբունքը, ցուցէք կըսեմ ինչ որ
փաստակար կը տեսնեք Ազգին մեր ըն-
թացքէն :

Ամեն բան գովթարի մը տակ ըլլա-
լու է, ուրեմն հրամմեցէք իրարու գովթ-

րօլ ըլլանք և իրարու վրայ հսկենք որ
ժողովրդեան շահը ակնհեր ըլլայ :

Բայց եթէ ուրեշթերթերու ըրած-
նուն պէս՝ իբրև Հայկական տպագրա-
րութեան անսխալ պապը միայն վճիռ ար-
ձակեք առանց փաստի՝ դիտելք որ՝ այդ
տեսակ վճիռնիդ մեր առջև զրօհն աւե-
լի արժէք չունի :

Մ. Խմբագիր :

Գաղղիոյ Վեհափառ կայրուհւոյն
ազգին կողմէն ներկայացման խնդրոյն վը-
րայ երէկ հրատարակած տեղեկութիւն-
ներնուդ մեջ Վեհափառ Վահան էֆէն-
տիի վերաբերեալ մասը ուղղել՝ արդա-
րութեան պարտք կը համարիմ :

Վեհափառ Վահան էֆէնտիին նիւ-
թապէս ժամանակ չէ ունեցած ոչ ինձի,
ոչ պատրիարքարանին հետ հազորդակ-
ցելու, ուստի բնաւ պատասխանատու-
թիւն մը չը կրնար ընծայուիլ իրեն : Պուք
իսկ կըսէք թէ Պոլսումեան Վեհափառ
Պատրիարք էֆէնտիին զինքը տեսած ատենը
արդէն ինչպէս ուղէր : Հրաւեր եթէ պի-
տի ըլլար Պատրիարքարանին, օր առաջ
և ուղղակի կրնար ըլլալ, կը կարծեմ :

17 հոկտ. 1869

Գ. Ս. ()

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գաղղիոյ Վ. կայսրուհւոյն Ի Պօլսոյ ներ-
կայութեան ժամանակ : Ազգին կողմէն այցե-
լութիւն չըլլալուն պատճառը ծանուցանել հարկ
կը համարի Խառն ժողովը :

Վ. կայսրուհւոյն ընկեր ընդունելու-
թիւնները պաշտօնական անձանց համար, ա-
ռաջից որովչած ու կարգադրած էին Օդոս-
տոսիա հիւրին ու հիւրընկալող պետութեան
մէջ, ինչպէս որ օրէնք է ստացուի պարագա-
ներու մէջ : Այս կարգադրութեան (ընթե-
րամ) համաձայն հրաւիրանօք ներկայացան բո-
լոր պաշտօնական անձինք : Մասնաւոր անձինք
միայն այցելութիւն խնդրեցին ու կրնային
խնդրել : Պատրիարքունը վերոյիշեալ կարգադ-
րութեան մէջ չկային ու չհրաւիրուցան : Հե-
տեալեք մասնաւորաց կատարած պայմանովը
չէր կրնար և արժան չէր որ ներկայանար Հա-
յոց Պատրիարքարանը : Այսպէս մտածեց Խառն
ժողովը և Յունաց Պատրիարքարանին ալ հեռ-
անակցելով երբ պատասխան առաւ թէ Յու-
նաց Ս. Պատրիարքն ալ չիսկիոյ ներկայանայ,
իւր որոշման վրայ աւելի և ևս հաստատուեցաւ :
Եթէ Յունաց Ս. Պատրիարքին փոխանորդը
եղաքէն ներկայացար է, անոր ալ պատճառը
Գաղղիոյ գեղարանատան կողմէն եղած հրաւե-
րը պիտի ըլլայ, հրաւեր որ ոչ ուղղակի, ոչ
անուղղակի կերպով մեր Պատրիարքարանը հա-
տած չէ :

Հետեալեք Խառն ժողովը կը կարծէ թէ
Ազգին արժանապատուութեանը համաձայն կեր-
պով վերալեցաւ :

46 հոկտ. 1869
Ի Պատրիարքարանի Հայոց
Կ. Պօլսոյ

Գաթօիք Էրմէնիլէրէ պիր Սահ-
մանագրութիւն գալէմէ արմադ իւզրէ
պիր գօմլիսիօն թէշքիլ օրնունալ, Յ. Վար-
դան պէյ. Պատրիարք էֆէնտի Պուռու-
մեան, վէ Միքայէլ էֆէնտի Փօթթուդալ-
եանքն ազա թային օրնունալ օլտուդլարը
Մէհմեւադաղէթանընտա օղունմուշ տուր

Տ Ա Ն Ի Լ Ի Ե Ի

Բրուսիա գրալը վէլի ահտը սա-
լը կիւնիւ, Հէս բրէնտի վէ մաեթի մէվ-
նուտու իլէ Լսիկ սէրայը Այնա—Սօֆ-
եա, Սիւլէյմանիէ վէ Սուլթան Ահմէտ
ճամիլէրինի վէ խաղնէյի կէզինմիլէր, վէ
Պապը սէրասկէրիտէ դահվալթը իթմիշ-
լէր վէ պատէհու իքրամէն իճրա օլունան
ասաքիր մուաեէնէսինի սէյր իյլէտիքտէն
սօնրա եէտի գուլէ ճիվարնա դասար
կիտիպ կէզմիլէր տիր :

Ախչամ իւզէրի Մէրայ պուրնունա
ալտէթ վէ օրատան վաբօրա բագիպ օ-
լարագ Պէյլէրպէյնիէ թէշքի վէ թաա-
մը օրատա պույուրմուշլար տըր :

Չարչէմպիհ կիւնիւ տախի Գարա
Տէնիպէ Բէրթէ Բիւլէ վա բօրօւ հիւմա-
յուն իլէ սէյրահաթա չըզ մըշլար վէպա-
տէհու Թէրանէյէ կէզմիլէր : օրատան
Երլաըզ Գէօզլիւնէ կիտիպ Չաթը Դահա-
նէ իլէ թաաթ պույուրմուշլար տըր :

Միւշարիլէյհ հաղրէթլէրի օրատան
Կէօզսույունա կիթմիլէր, վէ պատէհու
Պէյլէրպէյնիէ ալտէթ պույուրմուշլար
տըր :

Բրէնտի միւշարիլէյհ հաղրէթլէրի
պու կիւն Իսկէնտէրիէ ճանիպինէ եօլ-
նու օլաճագլար տըր :

Իթալեա բրէնտի սալը կիւնիւ Էսկի
սէրայը Աեա—սօֆեաեք, Խաղնէյի, ռիդ-
լէյմանիէ վէ Սուլթան Ահմէտ ճամիլէ-
րինի վէ պատէհու չարը ըլլ տօլաշտըդտան
սօնրա, Էսկի քէօքրիւտէն Թէրանէյէ
կիթմիլէր վէ ախչամ իւզէրի Սաւալ
պուրնունան վաբօրա բագիպէն Կէօք
սույու գէօզլիւնէ աէօմիլէր, վէ սօն-
րատան տէֆա վաբօրա պինիպ Թարապ-
եաեա Իթալեա աէֆարէթլանէ սինէ
աղիմէթ իլէ թաամը օրատա իթմիլէր
տիր :

Չարչէմպիհ կիւնիւ տախի Տէր—սէա-
տէթտէ պուրնունա Իթալեանարը դապու-
լիթմիլ վէ ախչամը Չաթը Դահանէ իլէ
վէտալնշտըդտան սօնրա, կէճէ եօլա չըզ-
մըշ տըր :

ԱՎՍԹՐԻԱ ԻՄԲԵՐԱԹՕՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՍԼՃՈՒԼՈՒԳ
ՎԵ ՄԻԿՎԱՍՏԷԼԵԹԻ

Ավսթրիա իմպերատօրու Ֆրանսուա
Ժօլէֆ հաղրէթլէրի տիւնքի կիւն սա-
աթ 7 րոտտէլէրինտէ, Տէր—սէատէթ վա-
սըլ օրնուշլար տըր :

Նոսըլ քի գաթէն պիւրիլիմիշ տիր,
իմպերատօրու միւշարիլէյհ հաղրէթլէրի
բաղար իրթէտի կիւնիւ Բէշթատան հարէ-
քէթ իտէրէք, սալը սապահլաեքն Պաղ-
եաշա վասըլ օլմուշլար վէ օրատան Ալէ-
վէ Բօւլէ նաման վաբօրար իլէ Թունա
իւզէրինտէն Մօլտօվեա էնմիլէր, վէ
օնտան պէրիսի սուլար սըղ օլտուղունտան
Իւււ վէ Թօւլէն նաման ուֆագ վէ տի-
պի տիւղ վաբօրար իլէ Տրանդօվեա
աղիմէթլէ, անտէն Իցտեա տէկին դա-
րատան կիթմիլէր վէ Իցտտան Պիւլ-
Մեւիւլ նաման վաբօրար իլէ Վէլէրօվա-
եա, վէ պուրատան Կիւրա Վաիէ դատար

տե՛ֆա գարատան կէմիւնէր տիր քի , Ու-
լահ Պուղտան թօրրաղը օրոտուղունտան ,
տախիլիեհ նաղըը . Մ . Կօկալչիանօ օ-
րահա կէմիւն վէ միւշարիւնէյհ հաղրէթ-
լէրինի իսթիգպալ վէ րէսմի խօշամէտիյի
իճրա իյլէմիւն տիր : Ալիւրա Վախտէն իմ-
բէրաթօր հաղրէթլէրի Սօյ վէ Ֆօլէրէ-
վարօրլար իլէ չարչէմպիհ սապահասը Բուս-
ճուղա վասըլ օրմուշլար տըր :

Բուսճուղա միւշարիւնէյհ հաղրէթ-
լէրի զահէթ միւնթաղամ սուրէթտէ գա-
պուլ օրմուշլար տըր , չէօյլէքի , Սաու-
րաղամ հաղրէթլէրի , Սէրտարը Էքրէմ Էօ-
մէր քաշա , Սվթրիա Էլչիսի , Թոռնա վի-
լայէթի վալիսի , Թոռնատա գարաղօլ պու-
լանան Էճնէպի հարպ սէֆինէլէրի դօ-
մանդանլարը իսկէլէ պաշընտա տիգլիմի
օլտուղլարը հալտէ վաքօրտան չըգտըգ-
լարը հէնկեամտէ միւշարիւնէյհ հաղրէթ-
լէրինի գապուլ կյլէմիւնէ տիր :

Միւշարիւնէյհ հաղրէթլէրի իսթիգպալ
էհամ իսթիգպալ կյլէտիքտէն սօնրա ,
խասսէթլէն թէրթիպ օրմուշլար շըմէնտըֆէր
արապասընա րաքիպէն Վարնահա վասըլ
օրմուշլար վէ վաքօրտա հիւմայունէ րաղիպ
օլարաղ չարչէմպիհ ալիւմը կիճ վաղըթ
հօլա չըգտըլար տըր :

Չարչէմպիհ կիւնիւ զաթէն Տէր-սաու-
տէթտէ պէօյիւք հաղըրլըգլար կէօրիւլ-
մէքտէ օրուպ , վէ թօհհանէտէն Սվթրիա
սէֆարէթխանէսինէ գատար Էէնի ալըլան
հօլուն պիթմէսինէ միւնթաճէլ սուրէթ-
տէ չարչըլմիսգտա օլտուղտան պաշգա ,
Սվթրիա սէֆարէթխանէսի վէ Գօնսօլս
գօնաղը պալարաղլար իլէ տօնատըլմը չվէ
թօմթօմ օօգաղը պաշընտա միւնթաղամ
պիւր Ֆիթուհաթ քէմէրի Էաքըլմըլ տըր :
Տէր-սաատէթտէ պուլունան Մաճաու վէ
Սվթրիալըլար 40 քիչիտէն իպարէթ
պիւր գօմիթէ թէշգիլ վէ Իմբէրաթօրու
միւշարիւնէյհ լայիհա թաղաթիմ իթմէք
վէ սալըր խոսուսլարտա իղթիգա իտէն
խըտմէթլէրի , մէգըրիւր գօմիթէ պէյիւլ-
րինտէ տէֆա գիւշիւք գօմիթէլէրէ թաղ-
սիմ օրմուշլար վէ հէր պիւր խըթմէթի պիւր
գօմիթէ քէնտի իւղէրինէ ալմըլ տըր :

Վէլհասըլ տիւն սապահ սաաթ իքի-
տէն պաշլահարաղ , Նէմցէ գուլմանեա-
սը թարաֆընտան Էհալիեհ թախսիս օ-
լունան ալթը առտէտ վաքօրլար խընճախընճ
սէյիւրճի ալըպ վէ պալարաղլար իլէ տօ-
նանմըլ օլտուղլարը հալտէ , Էօնտէն միւ-
թէպէր զէվաթտէն պաղը տալէթլիլէրէ
թալիյն օլունան Բէլ-Էօ նամ վաքօր վէ ար
գատընտան տիլէր պէշ վաքօրլար , քէզալիք
չիւքէթ վաքօրլարընտան իքի վէ տահա
սալիւր խալլիճէ վաքօրլար իլէ սէյիւրճիլէր
Գարա տէնիլէ գատար միւշարիւնէյհին
իսթիգպալինէ չըգտըլար տըր :

Էօյլէն վաղըթլարը իմբէրաթօրու
միւշարիւնէյհ հաղրէթլէրինի րաղիպ օլ-
տուղլարը վաքօր վէ մանէթլինտէ պուլու-
նան տօնանմա , պօղաղտան իլէրի կիրիպ
աղըր աղըր թօփլար սէտալարը իլէ պօ-
ղաղը ինմիւ վէ սաաթ 7 րատտէլէրինտէ
տօլմա պաղլէ սէրալը հիւմայուն Բիշկեա-
հընա տէմիւր աթտըգտան աղ վաղըթ

սօնրա , Չաթը հաղրէթի շահանէ , քէօշը-
լիւ սալթանաթ սանտալը իլէ վաքօրա
աղիմէթ վէ իմբէրթօր հաղրէթլէրինէ
րէսմի խօշամէտիի իճրա իյլէմիւն վէ
պէշ տաղըգա գատար արամ իյլէտիքտէն
սօնրա պիւրիքտէ սալթանաթ գալըղը
իլէ վէ Չաթը Շահանէ , իմբէրաթօր հաղ-
րէթլէրինի սաղթարաֆլարընտա օթուրթ-
մուշ օլտուղլարը հալտէ , սէրալա ինմիւ-
լէր վէ միւշարիւնէյհ իմբէրաթօր հաղ-
րէթլէրինէ թախսիս օլունմուշ օլան տա-
լիլէնէ կէօթիւրմիւնէ տիր :

Պիւր միւշար իսթիգպալին սօն-
րա վիւղէրա վէ վիւրէլաեղ տէվլէթ վէ
Սվթրիա սէֆարէթխանէսի մէմուրիլին
րէսմի թաղաթիմի իճրա օլունմուշ տուր .
սօնրատան իմբէրաթօր հաղրէթլէրի Չա-
թը հաղրէթի Շահանէյէ պիւր վիւղիթա
վէրմիւնէ վէ ախշամ թաաճընը Տօլմա
պաղլէ սէրալընտա պուլուրմուշլար տըր :

Նասըլ քի մալիւմ տիւր , պու կիւն
միւշարիւնէյհ Իմբէրաթօր հաղրէթլէրի
սէլամլըգ ալալընը կէօրէճէքլէր տիր :

Էլէրէն Էֆէրէթօրու Գրառու ժօղէֆ
հաղրէթլէրին Բէրէճէքլէ հալէ :

Սվթրիա իմբէրաթօրու վէ Մաճաու վէ
Պօնէմիւն վէ սալիլէ գրալը պիւրինճի Ֆրան-
սուա ժօղէֆ (Շարլը) հաղրէթլէրի , 1830 սէ-
նէսի օգոստոս 18 ինտէ տօլմուշ օլուպ , սա-
պըղ իմբէրաթօր պիւրինճի Ֆէրոխիանտըն Էէ-
կէնի , վէ Ֆրանսուա Շարլը Սըշիալիւրիւն վէ
Պալիէրա գրալը Մաքսիմիլիէն ժօղէֆին քէ-
րիմէսի րէնէնէ Սօֆիլին պիւլիւք մալտուսի
տիրէր : Քէնտի վալիտէսի վէ քէնտի խօճաղ
պուլունան գօնթ Պօմպէլէս մարիֆէթի իլէ
թահիլ իթմիւշ օլտուղու թալիւմ ու թէրպիլէ-
նին րէք չարուղ սուրէթտէ սէմբիլէրի կէօ-
րիւնմիւշ տիւր : Հիւրիւմէթ կէշմէղտէն չօղ-
էվլէլ անըն իսթիգպալը վէ Սվթրիա մէմալի-
քլիտէ պուլունան կիւնսիլէն լիսանլարը սու-
հուլէթլէ սէօյլէմէսի մէթի օլունուր իտի : 1848
սէնէսինտէ դուռուրա կէլէն գարաղալըլար ,
միւշարիւնէյհ թահիւմ Էաղլաշարըրլար , չիւն-
քի ամճաղը պուլունան պիւրինճի Ֆէրոխիան-
տըն օն Էէսի սէնէտէն պէրու Էվլի Էքէն , Էվ-
լաղը պուլունանաղըլտըն , քէնտի մէգըրիւր
թալիւթա վարիս մաղամընտա նաղար օլունա-
պիլէր իտի : Մաճաուիսթանըն իստանէ չըգտըր
իլէ թէշլիլէտէ պուլունուպ , վէ Վիլնիստա իքի
տէֆա դուռուրա կէլմիւ օլան իսթիլալլար ի-
լէ , քէօքիւնտէն սարալմըլ օլան Սվթրիա իմ-
բէրաթօրուղունտան դուրթուլմասընա պիւրին-
ճի չարէ , սապըղաղը օլմանան պիւր րէնէսին
թահիւմ ճիւլիւս իթմէսի կէօրիւնմիւշ իտի :
Իմբէրաթօր Ֆէրոխիանտ , գրալըղ զալլէլէրին-
տէն Էօրուլմուշ , վէ խասթլէլիլիւնտէն կէրէլի
կիպի զալլէլիւնմըլ օլտուղու հալտէ , 1848
սէնէսի գէկտէմբիւր 2 տէ Օլմիւցտէ հիւրիւմ-
թիւնտէն իսթիֆա իյլէտի . օլկիւն իմբէրաթօ-
րուն պիւր թահիւմէք պիւրատէրի վէ չիւմիքի
Ֆրանսուա ժօղէֆին րէտէրի պուլունան Սը-
շիալիւք Ֆրանսուա Շարլը , Սվթրիա իմբէրա-
թօրուղու թալիւթընտան օլան հուղուղունտա ,
պիւր կիւն Էվլէլի 18 Էաղընտա աղըլ պալիլ
իլան օլունմուշ օլան պիւլիւք մալտուսի Ֆը-
րանսուա ժօղէֆի թէրք իյլէտի :

Պու սուրէթլէ Ֆրանսուա ժօղէֆ Սվթրի-
ա իմբէրաթօրու օլմուշ օլտուղու հալտէ ,
Մաճաուիստան , միւշարիւնէյհ րէսմէն թանը-
մաղըղը րէտա իթաի , վէ Գօսիւթ րիստէթի
թահիլընտա օլարաղ 1849 ապրիլ 14 տէ ճիւմ-
հուրիլէթ իլան իյլէտի : Չաթէն օլ Էնանտէ
Սվթրիանըն Սարալմիստա գարչը օլան մու-

հարէպէսինտէ , ճէնէրալ Բատէցքի մարիֆէթի
իլէ մարտ 23 տէ Նօվարէ ֆիթուհաթընը գա-
ղանըպ , Սարալմիստա աղըր մուղալլէլէր
գապուլ իթալիլէրէք մէգըրիւր մուհարէպէնէ
իսթամ վէրմիւշ օլտուղունտան , Սվթրիա թէք-
միլ գուլլէթլինի Մաճաու իւղէրինէ տէօքմիւշ ,
Ֆրանսանըն միլլէթ մէճլիսի րթթէթլարընա
բաղմէն , Բուսիա իմբէրաթօրու Նիքօլանըն
Էիւղ պիւն ասկէր իմանտ վէրմէսի իլէ , քէնտի
օրտուսունտա արթըրմըլ , վէ պուլունա Մաճաուլար
գարչը գօհամաեղա Էնիլմիւշլէր տիր : 1849 սէ-
նէսի մայիս ալընտա , Ֆրանսուա-ժօղէֆ պիւղ-
ղաթ մուհարէպէ մէրքէզինէ կիսիպ , վէ 1849
յունիս 28 ինտէ Բաապ գալէսինին Էնիստէն
զապթ օլունմասընտա հաղըր պուլունմուշ :
Օգոստոս 13 տէ Վէլաիօս չէրիլին թէսլիմ օլ-
մասը , վէ սեպտեմբրալ Գօմօրնուն զապթ ի-
տիլմէսի իլէ Մաճաու սահիպ օլմուշ , վէ մաղ-
լուպ օլմուշ պիւր Էհալէթ մաղամընտա մու-
մէլէ իտիլմիւշ տիր : Իսթիլալըն րուէսսաղընտան
խալլիճէսի , գօնթ Լուի Պաթթիսին տախի
գաթլ օլունմուշլար տըր :

Իթալիստա տախի , կէրէք օրտուճա վէ
կէրէք րօլիթիգաճա ֆիթուհաթ իթմիւշ իտի ,
օգոստոս 23 տէ Վէնէտիկ թէսլիմ օլմուշ իտի ,
վէ օգոստոս 9 տա Միլանտա իմպալանան ախ-
նամէ իլէ , Սարալմիստա գրալը , ճէնի մէսարի-
ֆի օլարաղ Սվթրիա 73 միլիօն ֆրանգ
էտտէմէքլիլի վատ իյլէմիւշ իտի : Քէնտի ֆա-
միլիսանըն միւթասարթ օլմուշ օլտուղու ա-
րաղլիլէրէ թէքար սահիպ օլարաղ , իմբէրա-
թօր , քէնտի սէլէֆինին զալպ իթմիւշ օլտու-
ղու իսթիլալաթընը վէ Նուֆուղ ու թէշսի-
րինի Էնիստէն Էլէ կէշիլմէքլիլ չալըլմանա
պաշլարը : 1851 օգոստոս 20 թարիլիլի պիւր
ֆէրման իլէ , վիւքէլանըն սատէճէ քէնտիսինէ
մէսուլ օլաճաղընը իլան իյլէտի : Միլլէթ մու-
հաֆըղը ասաքլիլի օրտուսու լաղլ օլունտու ,
զաղէթա սէրպէսթիլէթի մէն իտիլաի . 1849
մարտ 4 տէ պիւղղաթ քէնտիսինին վէրմիւշ օլ-
տուղու թանղիմաթը , 1851 յունիս 1 տէ թա-
թիլ իթալիլի հիւճրա իթմէքալիլ : Միւս
թաթիլ հիւքիւմէթ Էնիստէն ինտա օլտու , վէ
օլ իսթիլալարտան Էաղընը պրֆարըն աղատ
օլմասը պաղը սաղլանտը :

Իսթիլմէս իտէ , իմբէրաթօրու միւշարի-
լէյհ հաղրէթլէրի , 1813 սէնէսինտէն պաշլա-
հարաղ , 1848 տէն Էվլէլ քէնտի սէլէֆլէրինին
Սլմանեա իւղէրինէ իլլէթմէքտէ օլաուղլարը
Նուֆուղ ու թէշսիլի զաղանտը : Շէշգլիլի-
չօլլէթլին մէսէլէսինին պաշա չըգտընա չա-
լըլտը , վէ քէնտի ամբիլինէ գարչը պաշ գալ-
տըրմըլ օլան Հէս տուղաղընը իւղէրինէ ա-
սաքիլ սէվէ իթաի , խալլիճէ սէնէլէրտէն պէ-
րու արալարը ալըմըլ օլտուղու հալտէ , Պէր-
լինէ 1832 գէկտէմբրալ պիւր Էօլմուղու իթ-
մէսի իլէ , Բրուսիա գրալը իլէ ինսիլիլէթի
տօսթմանէ րէյտա իթաի : Պիւր գաշ ալ սօնրա
Էնան 1853 փետրվար 19 տա պիւր թիճարէթ
ահանամէսի իմպալարը քի , պուլունալա Բրու-
սիա վէ Սլմանեանըն սալըր քիւշիւք հիւքիւ-
մէթլէրի իլէ օլան նիշէ ինսիլիլէթ կիւճիւք-
լէրի մահվ օլմուշ օլտու :

Տախիլմէս , չօղտան պէրու իճրապընա
չալըլմաղտա օլտուղու հիւքիւմէթի պիւր Էէրէ-
ճէմ իթմէքլիլ նիլէթլինին իճրալը իլէ մէշ-
ղուլ օլտու , վէ թահիլ իտարէսինտէ պուլու-
նան մէմալիլէրի պիւր խալմուր իթմէտիքճէ ,
պու նիլէթլինի պաշա չըգարամաճաղընը
ֆարգ իտէրէք , 1851 տէն պէտ իլէ , Մաճաու
իլէ Սլմանեա Էհալաթընը վէ Լօմպարու-Վէ-
նէտիկ գրալըղընը անըրմաղտա օլան կիւմ-
րիւքլէրի գալտըրաղ : 1854 տէ ալիլ իսթիլա-
լար իլէ Էհալէթ միլլէթ մէճլիլէրի ինտա իթ-
աի , վէ պուլար Էհալաթըն րուէսսա , միւթէ-
պէրան , զատէկեան վէ րուէպանընտան միւ-
րէթլէպ օլտուղլարը հալտէ , սատէճէ պիւր չէյ
տանըլմաղ իլին մէճլիլէր իտիլէր :

